

РАДА СУДДІВ УКРАЇНИ

01601, м. Київ, вул. Липецька, 18-Б, тел.: (044) 277-76-29, факс: (044) 277-76-30

04 листопада 2016 року

м. Київ

РІШЕННЯ

№ 74

Конституція України у статті 129 прямо передбачає, що за неповагу до суду й судді винні особи притягаються до юридичної відповідальності. Зазначена конституційна норма у повному обсязі кореспондується із вимогами статті 50 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», відповідно до змісту якої прояв неповаги до суду чи судді з боку осіб, які є учасниками процесу або присутні в судовому засіданні, тягне за собою відповідальність, установлену законом.

Заслухавши та обговоривши інформацію члена Ради суддів України Суярко Т.Д. щодо необхідності реагування суддів судів України на прояви неповаги до них у судовому процесі, відповідно до статті 129 Конституції України, статті 133 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», Положення про Раду суддів України, Рада суддів України

в и р і ш и л а:

1. Звернути увагу суддів на необхідність реагування на прояви неповаги до суду, як один з механізмів забезпечення незалежності суду.
2. Схвалити Рекомендації щодо притягнення до відповідальності за неповагу до суду, що додаються.
3. Направити дані Рекомендації для використання у всі суди України.

Голова

Ради суддів України

В. Сімоненко

РЕКОМЕНДАЦІЇ **щодо притягнення до відповідальності за неповагу до суду**

1. Повага до суду є чинником належного функціонування правової держави. Закон вимагає від учасників процесу, або присутніх у судовому засіданні осіб, наявність поваги до суду як одного із інститутів державної влади. За останні роки в Україні все більш набуває свого поширення публічна демонстрація такої форми правового нігілізму як прояв неповаги до суддів та суду зокрема. Розповсюдженість означеного негативного явища обумовлює неможливість виконання судовою владою своїх функцій у повному обсязі. Адже в результаті вчинення діянь, що посягають на авторитет судової влади, фактично нівелюється принцип всебічного, повного та об'єктивного розгляду справи будь-якої категорії. У загальному підсумки поширення прояву неповаги до суду, уникнення винними особами юридичної відповідальності за чинення такого правопорушення, відсутність забезпечення приміщень судів належною охороною тощо, призводить до невиконання українською державою своїх зобов'язань щодо забезпечення права на справедливий суд, передбаченого ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Конституція України у статті 129 прямо передбачає, що за неповагу до суду й судді винні особи притягаються до юридичної відповідальності. Зазначена конституційна норма у повному обсязі кореспондується із вимогами статті 50 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», відповідно до змісту якої прояв неповаги до суду чи судді з боку осіб, які є учасниками процесу або присутні в судовому засіданні, тягне за собою відповідальність, установлену законом.

Як вбачається із наведених законодавчих норм, підтримання незалежності і поваги до суду є **прямим обов'язком суду**, а не його правом. Ігнорування суддями своїх прямих обов'язків у будь-який спосіб є неприпустимим, а тому жоден випадок прояву неповаги до суду не повинен залишатись без належного реагування органів судової влади.

2. Безпосередньо адміністративна відповідальність за прояв неповаги до суду передбачена ст. 185-3 КУпАП Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Диспозиція статті 185-3 КУпАП до об'єктивної сторони вказаного правопорушення відносить наступні діяння:

- злісне ухилення від явки в суд свідка, потерпілого, позивача, відповідача, експерта, перекладача;
- невідкорення зазначених осіб та інших громадян розпорядженню головуєчого;

- порушення порядку під час судового засідання;
- вчинення будь-ким дій, які свідчать про явну зневагу до суду або встановлених у суді правил;
- невиконання поручителем зобов'язань, покладених судом під час провадження у справах за адміністративними позовами з приводу затримання та видворення іноземців та осіб без громадянства.

Таким чином, у випадку вчинення будь-яких із вище перелічених дій, суд зобов'язаний ініціювати провадження у справі про адміністративне правопорушення. За загальним правилом такі провадження буде мати наступні стадії:

- 1) порушення справи про адміністративне правопорушення;
- 2) розгляд такої справи про адміністративне правопорушення;
- 3) виконання постанови у справі про адміністративне правопорушення.

Разом із цим, аналіз законодавче закріплених КУпАП відмінностей у способах виконання владних повноважень місцевими загальними судами та місцевими адміністративними, господарськими, апеляційними, Вищими та Верховним судом обумовлюють наявність таких особливостей провадження по даній категорії справ:

1) Постанови районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судів за наслідком розгляду справи за ст. 185-3 КУпАП **підлягають оскарженню** у загальному порядку. В той час, як постанови судів господарського, адміністративного, апеляційного, вищого або Верховного Суду України за наслідком розгляду справи за ст. 185-3 КУпАП **не підлягає оскарженню**.

2) При розгляді справи за ст. 185-3 КУпАП у районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судів **передбачено обов'язкове складання протоколу у справі про адміністративне правопорушення** (стаття 255 КУпАП). Натомість, при розгляді справи іншими судами - місцевими господарськими та адміністративними судами, апеляційними судами, вищими спеціалізованими судами та Верховним Судом України – **складання такого протоколу не передбачено**.

Одночасно із вказаними відмінностями слід підкреслити такі нормативні положення, які будуть загальними у застосуванні для усіх судів:

1) Норми КПК, ЦПК, КАС та ГПК містять аналогічні за своїм змістом норми, відповідно до яких **питання про притягнення особи до відповідальності за прояв неповаги до суду вирішується судом негайно після вчинення порушення, для чого в судовому засіданні оголошується перерва**.

2) Строк розгляду справи за вчинення дій, що виразилась: у злісному ухиленні від явки в суд свідка, потерпілого, позивача, відповідача або в непокоренні зазначених осіб та інших громадян розпорядженню головуючого чи в порушенні порядку під час судового засідання, а так само вчинення будь-ким дій, які свідчать про явну зневагу до суду або встановлених у суді правил – **протягом доби** (ч. 2 ст. 277 КУпАП). В той час, як за вчинення дій у

вигляді злісного ухилення експерта, перекладача від явки в суд та невиконання поручителем зобов'язань, покладених судом під час провадження у справах за адміністративними позовами з приводу затримання та видворення іноземців та осіб без громадянства передбачений загальний строк притягнення до адміністративної відповідальності передбачений **п'ятнадцятиденний строк** (ч. 1 ст. 277 КУпАП).

- 3) **Відсутня необхідність проведення підготовки справи до розгляду справи** про адміністративне правопорушення, у порядку передбаченому ст. 278 КУпАП, адже з оголошенням перерви у судовому розгляді суд фактично констатує вчинення особою дій, ознаки яких підпадають під дію ст. 185-3 КУпАП.
- 4) Фіксація розгляду справи відбувається лише у випадку, якщо така справа розглядається **колегіально** (ст. 281 КУпАП).

3. З урахуванням означених особливостей можливо окреслити наступні етапи на вказаних стадіях розгляду районними, районними у містах, міськими чи міськрайонними судами за наслідком розгляду справи за ст. 185-3 КУпАП

1) **Порушення справи про адміністративне правопорушення**

а) *Оголошення перерви під у розгляді справи (цивільної, господарської, кримінальної, адміністративної чи у справі про адміністративне правопорушення).* З моменту оголошення такої перерви в судовому розгляді дії суду переходять в площину адміністративного процесу, у зв'язку із чим суд повинен керуватися виключно нормативними положеннями КУпАП;

б) *Фіксація правопорушення за допомогою протоколу у справі про адміністративне правопорушення та присвоєння такому провадженню окремого номеру.* Оскільки постанова судді місцевого загального суду підлягає апеляційному оскарженню в загальному порядку то для розгляду апеляційним судом такі матеріали спочатку повинні надсилатись судом першої інстанції окремо з присвоєнням відповідного вихідного номеру. З огляду на таке, вбачається недоцільним долучати постанову про судді місцевого загального суду про притягнення до відповідальності за ст. 185-3 КУпАП до матеріалів справи (провадження), в якій було допущено прояв неповаги до суду, і обліковувати її за тим самим єдиним унікальним номером. У такому випадку рекомендовано присвоювати справі про адміністративне правопорушення власний єдиний унікальний номер та номер провадження (справи) за індексом «3» (справа про адміністративне правопорушення), а до матеріалів справи (провадження) долучати копію постанови.

2) **Розгляд справи про адміністративне правопорушення.**

а) Розгляду справи розпочинається з того, що головуєчий на засіданні оголошує: складу суду, яка справа підлягає розгляду, хто притягається до адміністративної відповідальності, роз'яснює особам, які беруть участь у

розгляді справи, їх права і обов'язки. Права та обов'язки інших осіб, які беруть участь у провадженні в справі про адміністративне правопорушення (потерпілий, законні представники та представники, захисник, свідок, експерт, перекладач), передбачені ст. ст. 268-274 КУпАП. Однак реалізація вищевказаних прав повинна здійснюватись виключно таким чином, щоб це не перешкоджало розгляду справи у встановлений ст. 277 КУпАП строк.

б) Після роз'яснення прав та обов'язків, суд переходить до заслуховування осіб, які беруть участь у розгляді даної справи, дослідження доказів, вирішення клопотань.

в) Відповідно до ст. 284 КУпАП, розглянувши справу про адміністративне правопорушення, орган (посадова особа) виносить одну з таких постанов: 1) про накладення адміністративного стягнення; 2) про застосування заходів впливу, передбачених статтею 24 1 цього Кодексу; 3) про закриття справи. Вимоги до змісту постанови у справі про адміністративне правопорушення закріплені у ч. 2 ст. 283 КУпАП

З урахуванням означених особливостей можливо окреслити наступні відмінності у розгляді господарськими, адміністративними, апеляційними, вищими спеціалізованими або Верховним Судом України **справ про адміністративне правопорушення такої категорії**. Зокрема такі відмінності полягають в тому, що

- Фіксація правопорушення за допомогою протоколу у справі про адміністративне правопорушення не здійснюється;
- Постанова суду за результатом розгляду справ вказаної категорії судьями господарського, адміністративного, апеляційного, вищого або Верховного Суду України за наслідком розгляду справи за ст. 185-3 КУпАП є остаточною та оскарженню не підлягає.
- Такій справі не присвоюється власний єдиний унікальний номер та номер провадження (справи) за індексом «3».
- Постанова у справі про адміністративне правопорушення долучається до матеріалів справи (провадження), в якій було допущено прояв неповаги до суду, і обліковується її за тим самим єдиним унікальним номером.

3) **Виконання постанови у справі про адміністративне правопорушення.** Постанова про накладення адміністративного стягнення у вигляді штрафу підлягає примусовому виконанню лише після спливу строку, встановленого ч.1 ст. 307 КУпАП (в нашому випадку не пізніше як через п'ятнадцять днів з дня вручення йому постанови про накладення штрафу), компетентним органом Державної виконавчої служби. Варто пам'ятати, що зміни до Закону України «Про виконавче провадження», які набрали чинності з 05.10.2016 року, передбачають, що дата народження фізичної особи-боржника стала обов'язковим реквізитом виконавчого документа, в той час як ідентифікаційний номер боржника фізичної особи став необов'язковим його реквізитом. Дані нормативні положення Закону

України «Про виконавче провадження» слід враховувати під час складання мотивувальної частини постанови про накладення адміністративного стягнення у вигляді штрафу.